Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ УНІВЕРСІТЭТ
ФІЛАЛАГІЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ
Кафедра рыторыкі і методыкі выкладання мовы і літаратуры

“Зацвярджаю”
Рэктар БДУ
прафесар В. І. Стражаў
5 верасня 2005 г.

ПРАГРАМА АЗНАЯМЛЯЛЬНА-АДАПТАЦЫЙНАЙ ПЕДАГАГІЧНАЙ ПРАКТЫКІ СТУДЭНТАЎ 4 КУРСА ФІЛАЛАГІЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА

**Спецыяльнасці 1 – 21 05 01 “Беларуская філалогія”,
1 – 21 05 04 “Славянская філалогія”**

Мінск
2005

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

УДК 371.016: 811.161.3(075.8)
ББК 74.268.1 Бел.я 73
П

Рэкамендавана Вучоным саветам
філалагічнага факультэта
27 мая 2005 г., пратакол № 6

Аўтары-складальнікі:
Л. А. Мурына, **Ф. М. Літвінка**,
Н. Б. Рашэтнікава, **І. М. Саматыя**, **І. Э. Саўко**

П **Праграма** азнаямляльна-адаптацыйнай педагагічнай практыкі студэнтаў IV курса філалагічнага факультэта: Спецыяльнасці 1 – 21 05 01 «Беларуская філалогія», 1– 21 05 04 «Славянская філалогія» / Аўт.-скл.: Л. А. Мурына, Ф. М. Літвінка, Н. Б. Рашэтнікава, І. М. Саматыя, І. Э. Саўко. – Мн.: БДУ, 2005. – 13 с.

У праграме раскрываюцца мэты, задачы, змест азнаямляльна-адаптацыйнай педагагічнай практыкі, прапануюцца даведачныя матэрыялы для арганізацыі назіранняў па методыцы выкладання беларускай мовы і літаратуры ў сярэдняй школе.

Прызначана студэнтам філалагічнага факультэта, якія навучаюцца па спецыяльнасцях "Беларуская мова і літаратура", "Славянская мова і літаратура".

УДК 371.

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

016: 811.161.3(075.8)
ББК 74.268.1 Бел.я

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

© БДУ, 2005
© Калектыў аўтараў, 2005

ПРАГРАМА
АЗНАЯМЛЯЛЬНА-АДАПТАЦЫЙНАЙ
ПЕДАГАГІЧНАЙ ПРАКТЫКІ

Адным са спосабаў падрыхтоўкі студэнтаў да працы настаўніка, фарміравання прафесійных уменняў і навыкаў з'яўляецца педагагічная практыка, якая арганізуецца на базе сярэдніх навучальных устаноў (школ, гімназій, ліцэяў, каледжаў) Рэспублікі Беларусь.

Першым этапам педагагічнай практыкі студэнтаў філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта з'яўляецца азнаямляльна-адаптацыйная практыка, якая праводзіцца на IV курсе на працягу чатырох тыдняў (першы семестр) паралельна з вучэбнымі заняткамі на факультэце.

Азнаямляльна-адаптацыйная педагагічная практыка арганізуецца пасля вывучэння студэнтамі курсаў педагогікі і псіхалогіі паралельна з вывучэннем курсаў методыкі выкладання беларускай мовы і літаратуры. Валоданне тэарэтычнымі ведамі аб заканамернасцях развіцця, навучання і выхавання дзяцей, аб прынцыпах, змесце, метадах, формах навучанння і выхавання дазволіць студэнтам IV курса асэнсавана і кваліфікавана ажыццяўляць назіранні за вучэбна-выхаваўчым працэсам у сярэдняй школе. Паралельнае наведванне лекцыйных і практычных заняткаў па методыцы выкладання мовы і літаратуры і ўрокаў у сярэдняй школе будзе садзейнічаць сувязі тэорыі з практыкай, асэнсаванню студэнтамі прынцыпаў, зместу і спосабаў арганізацыі прафесійнай дзейнасці настаўніка ў сучасных умовах, фарміраванню ўменняў назіраць і

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

аналізаваць некаторыя формы арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу ў сярэдняй школе.

Мэтанакіраванае назіранне, аналіз вучэбна-выхаваўчага працэсу, вывучэнне педагагічнага вопыту дапамагаюць больш глыбока разабрацца ў складаных пытаннях педагагічнай тэорыі, садзейнічаюць развіццю педагагічнай назіральнасці. Акрамя таго, авалоданне методыкай назірання як адным са спосабаў навуковага даследавання істотна і для фарміравання даследніцкага падыходу да педагагічных з'яў, удасканалення якасцей творчай асобы.

Змест педагагічнай практыкі ўключае:

1) знаёмства студэнтаў з канкрэтнымі ўмовамі арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу ў сярэдняй школе; з кабінетам беларускай мовы і літаратуры;

2) вывучэнне вучэбных праграм, падручнікаў, вучэбных і метадычных дапаможнікаў па прадмеце; знаёмства з каляндарным і каляндарна-тэматычным планаваннем;

3) назіранне за прафесійнай дзейнасцю настаўніка-славесніка і працай вучняў у працэсе наведвання ўрокаў беларускай мовы і літаратуры.

Асноўная мэта назірання – заўважыць і асэнсаваць станоўчы вопыт у працы настаўніка, каб потым прымяніць яго ў працэсе актыўнай педагагічнай практыкі на 5 курсе і ў далейшай прафесійнай дзейнасці.

У час азнаямляльнай практыкі групавы кіраўнік арганізуе наведванне студэнтамі ўрокаў настаўнікаў-славеснікаў з наступным абмеркаваннем урокаў, на якім настаўнікі расказваюць будучым калегам пра тое, якія існуюць патрабаванні да сучаснага ўрока, як быў падрыхтаваны ўрок, ажыццяўляюць аналіз сваёй сістэмы навучання і г. д. У абмеркаванні ўрока актыўны ўдзел прымаюць групавы кіраўнік і студэнты-практыканты. У час такіх абмеркаванняў студэнты асэнсоўваюць крытэрыі ацэнкі ўрокаў, намячаюць той ідэал урока, да якога павінен імкнуцца кожны настаўнік. Пры гэтым звяртаецца ўвага на:

– важнасць правільнага вызначэння мэтаў урока;

– выбар тыпу і структуры ўрока, метадаў і прыёмаў навучання ў залежнасці ад мэтаў урока, зместу праграмнага матэрыялу, асаблівасцей вучняў пэўнага класа і г. д.;

– разуменне навучання як двуадзінага працэсу, дыялагічнага ўзаемадзеяння настаўніка і вучняў;

– захаванне прынцыпаў навучання і выхавання на ўроках беларускай мовы і літаратуры.

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

У час назіранняў студэнты ажыццяўляюць запісы па наступнай схеме:

1. Дата назірання, школа, клас, месца ўрока ў раскладзе вучэбнага дня; прозвішча, імя, імя па бацьку настаўніка; колькасць вучняў, якія прысутнічаюць на ўроку.

2. Тэма ўрока. Месца гэтага ўрока ў агульнай сістэме ўрокаў па тэме (высвятляецца папярэдне).

3. Мэты ўрока (высвятляюцца ў настаўніка перад пачаткам ўрока).

4. Падрыхтаванасць да ўрока (афармленне дошкі, стан працоўных месцаў вучняў, падрыхтаванасць школьнікаў да ўрока і г. д.), абсталяванне.

5. Пратакольны запіс урока з аналітычным каментарыем. Ажыццяўляецца па наступнай схеме:

Ход урока	**Аналітычны каментарый**

Абмеркаванне ўрока адбываецца непасрэдна пасля яго заканчэння.

Пратакольны запіс урока з аналітычным каментарыем і запісы, зробленыя ў час абмеркавання ўрока, выкарыстоўваюцца студэнтамі на практычных занятках па методыцы выкладання беларускай мовы і літаратуры.

У якасці справаздачнай дакументацыі студэнты здаюць групавому кіраўніку 4 пратакольныя запісы ўрокаў (2 – па мове, 2 – па літаратуры) з аналітычным каментарыем і вынікамі абмеркавання ўрока.

Ацэньванне працы студэнтаў IV курса на азнамляльна-адаптацыйнай практыцы ажыццяўляецца па сістэме “залічана” – “не залічана”.

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

Дадатак 1

ДАВЕДАЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ АРГАНІЗАЦЫІ НАЗІРАННЯЎ ПА МЕТОДЫЦЫ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

1. 1. ДЗЕЙНАСЦЬ НАСТАЎНІКА І ВУЧНЯЎ НА ЎРОКУ

Каменціруючы ўрок, пажадана аналізаваць дзейнасць на ўроку і настаўніка, і вучняў.

Дзейнасць настаўніка на ўроку:

I. Арганізацыйная дзейнасць:

– наяўнасць плана ўрока і ступень яго рэалізацыі;

– наяўнасць наглядных і тэхнічных сродкаў навучання, вучэбных дапаможнікаў і эфектыўнасць выкарыстання іх на ўроку;

– выкананне псіхалагічных і гігіенічных патрабаванняў да арганізацыі ўрока;

– наяўнасць зваротнай сувязі;

– веданне прадмета настаўнікам і ўзровень яго педагагічнага майстэрства;

– вядзенне дакументацыі (сшыткі, дзённікі, класны журнал);

– маўленне настаўніка (тэмп, дыкцыя, інтэнсіўнасць, вобразнасць, эмацыянальнасць, дакладнасць, выкарыстанне спецыяльнай тэрміналогіі);

– педагагічная культура, такт, знешні выгляд настаўніка;

– рацыянальнасць выкарыстання часу ўрока.

II. Дыдактычная дзейнасць:

– улік і ступень адлюстравання ў выкладчыцкай дзейнасці прынцыпаў навучання;

– ступень дасягнення галоўнай дыдактычнай мэты ўрока (якога ўзроўню "навучанасці" дасягнулі дзеці на канкрэтным уроку: распазнавання, запамінання, разумення з'явы; узровень уменняў і навыкаў слухання, чытання, пісьма, гаварэння);

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

– аптымальнасць метадаў навучання, якія выкарыстоўваліся на ўроку, іх адпаведнасць логіцы ўрокаў, развіццю школьнікаў;

– эфектыўнасць кантролю ведаў вучняў, аб′ём дамашняга задання і методыка давядзення яго да дзяцей.

III. Выхаваўчая дзейнасць:

– у якой ступені вырашаліся задачы маральнага выхавання школьнікаў;

– эфектыўнасць фарміравання працоўных навыкаў школьнікаў на працягу ўрока;

– наколькі правільна і эфектыўна настаўнік выкарыстоўваў сувязь з жыццём пры выкананні выхаваўчых задач.

Дзейнасць вучняў на ўроку:

– ступень актыўнасці і ўзровень працаздольнасці;
– наяўнасць цікавасці да ўрока;
– узровень навыкаў самастойнай працы;
– узровень развіцця маўлення;
– тэмы вучэбнай дзейнасці;
– узровень арганізаванасці;
– стыль зносін з настаўнікам і з аднакласнікамі.

У выніку аналізу дзейнасці настаўніка і школьнікаў студэнтамі могуць адлюстроўвацца наступныя моманты:

1. Асноўныя кампаненты ўрока як цэласнай сістэмы: змест вучэбнага матэрыялу, спосабы арганізацыі ўрока.
2. Змяненні ў працэсе ўрока змястоўнага, аперацыйнага і матывацыйнага боку пазнавальнай дзейнасці школьнікаў.
3. Нетрадыцыйныя формы работы на ўроку і іх характарыстыкі.
4. Падрыхтоўка настаўнікаў і школьнікаў да ўрока.
5. Вынікі ўрока.

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

1. 2. ПРЫКЛАДНАЯ СХЕМА НАЗІРАННЯ ЎРОКА

Тэма ўрока

____

____

Мэты:

Пазнавальная

____

____

Практычная

____

____

Развіццёвая

____

____

Выхаваўчая

____

____

Абсталяванне

____

____

Ход урока

Этапы ўрока	Расход часу	Што патрэбнаназіраць
Арганізацыйны момант		1. Падрыхтаванасць настаўніка да пачатку ўрока. 2. Рабочае месца, нагляднасць, план-канспект і інш. 3. Падрыхтаванасць вучняў да пачатку ўрока: сшыткі, падручнікі, ручкі і інш. 4. Як ажыццёўлены пераход да наступнага этапа ўрока: плаўна, лагічна ці рэзка, без сувязі?
Аналіз памылак, дапушчаных на папярэдніх уроках		Узяты памылкі тыповыя ці ўсе ?

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

Апытванне		1. Від апытвання. Пастаноўка пытанняў. 2. Што выяўляецца? Неабходнасць апытвання. 3. Тэмп апытвання. 4. Як настаўнік абагульняе адказы вучняў і выдзяляе галоўнае? 5. Кантакт настаўніка з класам.
Псіхалагічная падрыхтоўка да свядомага ўспрымання новых ведаў		1. Як арганізоўваецца ўвага вучняў? 2. Матывацыя дзейнасці па засваенні ведаў.
Арганізацыя працэсу засваення новых ведаў		1. Як ажыццёўлены пераход да выкладання новага матэрыялу? Ці названа (і як) тэма? Як праведзена пастаноўка мэтаў і задач урока? Ці праводзілася актуалізацыя апорных ведаў? 2. Узровень даступнасці (логіка, пераканаўчасць, вобразнасць). Сувязь з іншымі прадметамі, з жыццём. 3. Спосаб паведамлення ведаў, роля школьнікаў у іх атрыманні, характар пытанняў вучняў. Як выкарыстоўваліся адказы вучняў? 4. Кантакт з класам, спосабы ўздзеяння на вучняў, ступень зацікаўленасці. Спосабы павышэння цікавасці да новага. 5. Метады актывізацыі. Арганізацыя гутаркі. 6. Паводзіны настаўніка ў працэсе падачы матэрыялу (манера трымацца, жэсты, знешні выгляд; маўленчыя асаблівасці; тэмп маўлення, здольнасць да інтэрпрэтацыі, чуласць у адносінах да вучняў).
Замацаванне ведаў і фарміраванне уменняў		1. Спосабы замацавання ведаў. 2. Работа па развіцці самастойнасці (на якім матэрыяле, формы і спосабы замацавання).
Канец урока		1. Ці зроблена настаўнікам абагульненне на ўроку (падвядзенне агульных вынікаў, каментарый адзнак і ацэнка дзейнасці вучняў)? Ці праводзілася рэфлексія (самаацэнка дзейнасці вучняў)? 2. Ці праводзіўся інструктаж па выкананні дамашняга задання?
Агульныя заўвагі па ўроку і яго ацэнка		1. Ці правільна размешчаны этапы ўрока? 2. Мэтазгоднасць часу, затрачанага на кожны этап. 3. Ступень выканання плана ўрока. 4. Ці дасягнуты мэты ўрока?
Іншыя заўвагі па ўроку, парады, пажаданні		

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

Дадатак 2

ДАВЕДАЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ АРГАНІЗАЦЫІ НАЗІРАННЯЎ ПА МЕТОДЫЦЫ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

2. 1. ТЫПЫ ЎРОКАЎ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

У час азнаямляльна-адаптацыйнай педагагічнай практыкі пажадана наведаць урокі беларускай літаратуры розных тыпаў. Згодна класіфікацыі М. І. Кудрашова (найбольш распаўсюджанай), існуюць наступныя **тыпы ўрокаў літаратуры**:

1) урокі вывучэння мастацкіх твораў:
   а) урокі мастацкага ўспрымання твора;
   б) урокі паглыбленай работы над тэкстам;
   в) урокі абагульнення работы над творам;
2) урокі вывучэння тэорыі і гісторыі літаратуры;
3) урокі развіцця маўлення.

Тып урока вызначае спалучэнне наступных **структурных элементаў ўрока**:

Арганізацыйны момант (прывітанне, праверка падрыхтаванасці вучняў да ўрока, выяўленне адсутных), *паведамленне тэмы ўрока* (тэма ўрока вызначаецца праграмай па літаратуры, калі на вывучэнне твора плануецца адна гадзіна, або настаўнікам, калі твор вывучаецца на працягу некалькіх урокаў), *мэты або задач* (задачы з'яўляюцца канкрэтызацыяй мэты).

Праверка дамашняга задання (апытванне вучняў можа адбывацца на працягу ўсяго ўрока, але актуалізацыю апорных ведаў і ўменняў па вызначанай тэме пажадана праводзіць на пачатку ўрока).

Тлумачэнне новага матэрыялу і яго замацаванне скіраваны на фарміраванне вызначаных ведаў і ўменняў (на ўроку літаратуры фарміруюцца аналітычныя чытацкія ўменні, скіраваныя на аналіз мастацкага твора, і літаратурна-творчыя, скіраваныя на развіццё вуснага і пісьмовага маўлення).

Абагульненне вывучанага (настаўнік абагульняе матэрыял урока, ацэньвае работу вучняў).

Заданне на дом (заданне на дом з'яўляецца лагічным працягам работы на ўроку).

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

2. 2. ПРЫКЛАДНЫ ПЛАН НАЗІРАННЯЎ

1. Наколькі падрыхтаваныя вучні да ўрока (дысцыпліна, мабілізацыя ўвагі)?

2. Наколькі эфектыўнай была матывацыя вучэбнай дзейнасці школьнікаў, актуалізацыя іх ведаў і ўменняў?

3. Наколькі эфектыўна адбывалася на ўроку фарміраванне ведаў і ўменняў у працэсе аналізу мастацкага твора?

4. Як вырашаліся на ўроку выхаваўчыя задачы?

5. Ці былі асабіста значнымі для школьнікаў пытанні і заданні?

6. Метады і прыёмы, якія выкарыстоўваліся на ўроку:
   а) рэпрадуктыўныя;
   б) эўрыстычныя;
   в) даследчыя.

7. Якім чынам падводзіліся вынікі ўрока?

8. Наколькі дамашняе заданне адпавядала мэце і зместу ўрока?

9. Якія былі формы ўліку і ацэнкі ведаў і ўменняў? Ці была аб’ектыўнай ацэнка работы вучняў на ўроку?

10. Які быў тэмп урока?

11. Які быў стыль узаемаадносін настаўніка і вучняў:
   а) аўтарытарны;
   б) “педагогіка супрацоўніцтва”?

12. Ці дасягнуты мэты ўрока?

Вучэбны дапаможнік
па методыцы выкладання
беларускай літаратуры

Ляшук В. Я. Методыка выкладання беларускай літаратуры. – Мн., 2004.

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

ЗМЕСТ

ПРАГРАМА АЗНАЯМЛЯЛЬНА-АДАПТАЦЫЙНАЙ ПЕДАГАГІЧНАЙ ПРАКТЫКІ. 3

Дадатак 1. Даведачныя матэрыялы для арганізацыі назіранняў па методыцы выкладання беларускай мовы. 6
1. 1. Дзейнасць настаўніка і вучняў на ўроку. 6
1. 2. Прыкладная схема назірання ўрока 8

Дадатак 2. Даведачныя матэрыялы для арганізацыі назіранняў па методыцы выкладання беларускай літаратуры 10
2. 1. Тыпы ўрокаў беларускай мовы 10
2. 2. Прыкладны план назіранняў. 11

Этот электронный документ был загружен с сайта филологического факультета БГУ http://www.philology.bsu.by

Вучэбнае выданне

ПРАГРАМА АЗНАЯМЛЯЛЬНА-АДАПТАЦЫЙНАЙ ПЕДАГАГІЧНАЙ ПРАКТЫКІ СТУДЭНТАЎ IV КУРСА ФІЛАЛАГІЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА

Спецыяльнасці 1 – 21 05 01 “Беларуская філалогія”,
1 – 21 05 04 “Славянская філалогія”

А ў т а р ы – с к л а д а л ь н і к і:
Мурына Ларыса Аляксандраўна
Літвінка Франя Міхайлаўна
Рашэтнікава Ніна Барысаўна
Саматыя Ірына Мікалаеўна
Саўко Іна Эдуардаўна

У аўтарскай рэдакцыі

Адказныя за выпуск
І. Э. Саўко, І. У. Таяноўская

Падпісана ў друк 2005. Фармат 60×84/16. Бумага афсетная.
Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. . Ум.-выд. арк. . Тыраж 50 экз. Зак. .

Беларускі дзяржаўны універсітэт.
Ліцэнзія на ажыццяўленне выдавецкай дзейнасці
№ 02330/0056804 ад 02.03.2004.
220050, Мінск, праспект Незалежнасці, 4.

Надрукавана з арыгінал-макета заказчыка
на капіравальна-размнажальнай тэхніцы
філалагічнага факультэта
Беларускага дзяржаўнага універсітэта.
220050, Мінск, вул. К. Маркса, 31.